

Краглевич В. В.,доктор філософії в галузі право, адвокат, аспірант
Київського університету інтелектуальної власності та права
ORCID: 0009-0005-5946-5405**МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ ПРИРОДИ АНАЛОГІЇ В ПРАВІ**

Анотація. У статті здійснено комплексний теоретико-методологічний аналіз природи аналогії в праві як одного з ключових механізмів подолання прогалин у правовому регулюванні. Обґрунтовано, що в умовах постійної динаміки суспільних відносин жодна правова система не може уникнути ситуацій, коли окремі правовідносини залишаються поза межами прямої законодавчої регламентації, що зумовлює необхідність звернення до аналогії закону та аналогії права. Розкрито логічні засади умовиводу за аналогією, показано його імовірнісний характер та залежність від ступеня подібності істотних ознак порівнюваних правових ситуацій. Проаналізовано співвідношення аналогії з тлумаченням права та доведено, що визначальним критерієм їх розмежування є спрямованість діяльності: тлумачення встановлює зміст уже існуючої норми, тоді як аналогія передбачає застосування норм або принципів до випадків, прямо не передбачених законодавством. Окрему увагу приділено дискусії щодо правової природи аналогії, зокрема її кваліфікації як прояву судової правотворчості. На підставі аналізу нормативності права та ієрархії джерел права обґрунтовано висновок про правозастосовний, а не правотворчий характер аналогії у вітчизняній правовій системі. Доведено, що аналогія виступає інструментом реалізації права, спрямованим на забезпечення цілісності та стабільності правопорядку. Досліджено особливості застосування аналогії в різних правових системах, зокрема в англосаксонській та романо-германській традиціях, а також визначено місце аналогії в сучасній українській правовій системі. Обґрунтовано, що легітимне застосування аналогії в Україні можливе виключно в межах судочинства за наявності прямого законодавчого уповноваження, що впливає з конституційного принципу законності. Зроблено висновок, що аналогія в праві є необхідним, але обмеженим інструментом юридичного мислення, який потребує чітких методологічних орієнтирів та єдиних стандартів судової аргументації. Подальший розвиток доктрини аналогії пов'язується з уточненням меж її застосування, виробленням критеріїв відмежування від тлумачення та забезпеченням відповідності принципам верховенства права і правової визначеності.

Ключові слова: аналогія в праві; аналогія закону; аналогія права; прогалини в праві; тлумачення права; судова дискреція; принцип законності.

Kraglevych V. V. Methodological and theoretical principles of understanding the nature of analogy in law

Abstract. The article provides a comprehensive theoretical and methodological analysis of the nature of analogy in law as one of the key mechanisms for overcoming gaps in legal regulation. It is substantiated that in the conditions of constant dynamics of social relations, no legal system can avoid situations when individual legal relations remain outside the scope of direct legislative regulation, which necessitates the use of analogy of law and analogy of law. The logical principles of inference by analogy are revealed, its probabilistic nature and dependence on the degree of similarity of the essential features of the compared legal situations are shown. The relationship between analogy and interpretation of law is analyzed and it is proven that the determining criterion for their distinction is the direction of activity: interpretation establishes the content of an already existing norm, while analogy involves the application of norms or principles to cases not directly provided for by legislation. Special attention is paid to the discussion of the legal nature of analogy, in particular its qualification as a manifestation of judicial law-making. Based on the analysis of the normativity of law and the hierarchy of sources of law, the conclusion about the law-enforcement, not law-making nature of analogy in the domestic legal system is substantiated. It is proved that analogy acts as a tool for implementing law, aimed at ensuring the integrity and stability of the legal order. The peculiarities of the application of analogy in various legal systems,

in particular in the Anglo-Saxon and Romano-Germanic traditions, are studied, and the place of analogy in the modern Ukrainian legal system is also determined. It is substantiated that the legitimate application of analogy in Ukraine is possible exclusively within the framework of judicial proceedings in the presence of direct legislative authorization, which follows from the constitutional principle of legality. It is concluded that analogy in law is a necessary but limited tool of legal thinking, which requires clear methodological guidelines and uniform standards of judicial argumentation. Further development of the doctrine of analogy is associated with clarifying the limits of its application, developing criteria for distinguishing it from interpretation, and ensuring compliance with the principles of the rule of law and legal certainty.

Key words: *analogy in law; analogy of law; analogy of law; gaps in law; interpretation of law; judicial discretion; principle of legality.*

Постановка проблеми. В умовах постійної динаміки суспільних відносин правове регулювання неминує стикається з явищем прогалін, що зумовлює необхідність пошуку ефективних механізмів їх подолання. Одним із таких механізмів традиційно виступає аналогія в праві, яка забезпечує можливість застосування правових норм і принципів до відносин, безпосередньо не врегульованих законодавством. Водночас природа аналогії, її місце у системі джерел права, межі та умови застосування залишаються дискусійними як у теорії права, так і в практиці правозастосування.

Попри тривалу історію наукового осмислення аналогії закону та аналогії права, у сучасній юридичній доктрині відсутнє єдине розуміння їх методологічного статусу: аналогія розглядається то як логічний прийом мислення, то як юридико-технічний спосіб подолання прогалін, то як прояв судової правотворчості. Така багатозначність підходів зумовлює неоднозначність у тлумаченні сутності аналогії, що негативно позначається на єдності судової практики та стабільності правового регулювання.

Крім того, у вітчизняній правовій системі, орієнтованій на пріоритет нормативно-правового акта як основного джерела права, особливої актуальності набуває питання співвідношення аналогії з принципом законності, нормативністю права та конституційними вимогами щодо меж дискреції правозастосовних органів. Недостатня розробленість методологічних засад використання аналогії ускладнює визначення допустимих меж її застосування та створює ризики підміни правозастосування правотворчістю.

У зв'язку з цим постає об'єктивна потреба у комплексному теоретико-методологічному аналізі природи аналогії в праві, з'ясуванні її логічних, філософських і юридичних основ,

а також у виробленні чітких науково обґрунтованих підходів до її розуміння та застосування в сучасній правовій системі.

У сучасній логіці виокремлюють кілька основних способів умовиводу, серед яких найбільш відомими та поширеними є індукція і дедукція. Водночас поряд із ними існує ще один, третій спосіб логічного мислення – перехід від уже наявного знання про окремих об'єкт або їх сукупність до нового знання про інший об'єкт чи іншу їх групу, що визначається як аналогія.

Умовивід за аналогією полягає у встановленні належності певної ознаки окремому предмету на підставі його істотної подібності до іншого одиничного предмета. Формально такий логічний перехід може бути представлений у вигляді схеми: якщо предмет *a* володіє ознаками *P, Q, S, T*, а предмет *b* – ознаками *P, Q, S*, то з імовірністю можна стверджувати, що предмет *b* також має ознаку *T*.

Аналогія не є довільною або суто формальною логічною конструкцією, оскільки її підґрунтям виступають об'єктивні властивості та взаємозв'язки предметів реальної дійсності. Кожен конкретний об'єкт чи явище характеризується сукупністю ознак, які утворюють не випадкове поєднання, а внутрішньо узгоджену цілісність. Навіть незначні за своїм змістом властивості перебувають у взаємозалежності з іншими сторонами предмета та зумовлюються як його внутрішнім станом, так і зовнішніми умовами існування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика аналогії в праві має тривалу історію доктринального осмислення та посідає помітне місце в загальній теорії права, теорії правозастосування і логіці юридичного мислення. У науковій літературі аналогія традиційно розглядається передусім як спосіб подолання прогалін у правовому регулю-

ванні та як специфічний різновид юридичного умовиводу, що забезпечує поширення правових норм і принципів на суспільні відносини, які не врегульовані безпосередньо законом.

Вагомий внесок у формування теоретичних підходів до розуміння аналогії зробили представники європейської та вітчизняної правничої думки, зокрема В.М. Орзіх, С.К. Бостан та інші дослідники, у працях яких окреслено базові характеристики аналогії закону й аналогії права, висвітлено їх функціональне призначення та запропоновано критерії відмежування аналогії від тлумачення права.

У сучасній українській юридичній доктрині проблематика аналогії розвивається у кількох взаємопов'язаних площинах. По-перше, аналізується її методологічний статус як логічного прийому юридичного мислення та як юридико-технічного засобу подолання прогалін. По-друге, досліджується співвідношення аналогії з принципом законності, нормативністю права та ієрархією джерел права, що є особливо значущим для правової системи України, у якій провідну роль відіграє нормативно-правовий акт. По-третє, предметом наукової уваги є межі допустимого застосування аналогії у правозастосуванні, насамперед у судочинстві, з огляду на конституційну вимогу діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією і законами України.

Окремий напрям досліджень становить галузевий аналіз аналогії (у цивільному, адміністративному, кримінальному та процесуальному праві), у межах якого уточнюються умови та межі її застосування залежно від предмета і методу правового регулювання. Водночас значна частина таких напрацювань має фрагментарний характер і зосереджується на прикладних аспектах, не завжди пропонуючи комплексне теоретико-методологічне бачення аналогії як загальнотеоретичної категорії.

Найбільш дискусійними у доктрині залишаються питання: чіткого розмежування аналогії та розширювального тлумачення; визначення меж судової дискреції при застосуванні аналогії; співвідношення аналогії із конституційними засадами правової держави та принципом верховенства права; допустимості й обсягу

звернення до принципів права як підґрунтя аналогії права. У контексті сучасних трансформацій української правової системи, європейської інтеграції та зростання ролі судової практики зазначені проблеми набувають особливої актуальності й потребують подальшого системного наукового опрацювання.

Отже, попри наявність суттєвого теоретичного доробку, проблема методологічних та теоретичних засад розуміння природи аналогії в праві залишається відкритою для подальших досліджень, що мають поєднувати загальнотеоретичний аналіз із врахуванням сучасних викликів правозастосування та вимог конституційної законності.

Метою наукової статті є висвітлення методологічних та теоретичних засад розуміння природи аналогії в праві.

Виклад основного матеріалу. Залежно від характеру об'єктів, що уподібнюються, у логіці розрізняють два основні види аналогії: аналогію предметів і аналогію відносин. Аналогія предметів являє собою умовивід, у якому уподібнюються два одиничні об'єкти, а перенесенню підлягають їхні властивості. Аналогія відносин, своєю чергою, ґрунтується на уподібненні відносин між двома парами предметів, при цьому перенесення стосується властивостей самих відносин [1, с. 332; 2, с. 113; 3, 83–85].

Упродовж тривалого часу в теорії права усталено використовуються дві базові категорії, пов'язані з інститутом аналогії: аналогія закону (*analogia legis*) та аналогія права (*analogia juris*). Обидва різновиди переважно інтерпретуються як юридико-технічні засоби подолання прогалін у правовому регулюванні. Виникнення доктрини аналогії закону здебільшого пов'язують із серединою XVIII століття, однак її наукове та прикладне значення не втратило актуальності й у сучасній юридичній теорії.

З огляду на універсальний характер, метод аналогії відомий і застосовується у більшості сучасних правових систем. Водночас специфіка кожної з них відображається у формах, межах і техніках використання відповідних видів аналогії.

У межах англосаксонської правової традиції застосування за аналогією охоплює

не лише норми законодавства, а й ширше коло джерел: загальні принципи природного права, правову доктрину та судові прецеденти. Так, в Англії, поряд із визнанням концепції незалежного існування права, функціонує положення, відповідно до якого суддя не вправі відмовити у здійсненні правосуддя з мотивів відсутності нормативної регламентації. За таких умов, заповнюючи прогалину, суддя формує рішення, яке фактично набуває нормативного значення. Водночас судове міркування ґрунтується на аналізі інших правових приписів, зіставленні їх змісту та виявленні подібності, що дає змогу дійти висновку про право, яке розглядається як таке, що вже об'єктивно існує. У США в рамках тієї ж концептуальної парадигми судді, як правило, підкреслюють власну роль як інтерпретаторів права, а не безпосередніх творців закону [4].

Натомість у країнах романо-германської (континентальної) системи права пізнання права первинно спирається на знання законодавства, а також на його тлумачення, що формується судовою практикою та юридичною наукою [5, с. 49–51]. Норми, закріплені у законі, у поєднанні з результатами їх інтерпретації інтегруються в узагальнене поняття «правові норми», оперування яким забезпечує можливість звернення до права як цілісної регулятивної системи. У ситуації відсутності безпосередньо застосовної законодавчої норми тлумачення переходить у площину подальшого розвитку права, здійснюваного суддею, зокрема шляхом застосування аналогії [6, с. 46]. За умов континентальної моделі, де закон виступає провідним джерелом права, аналогія закону та аналогія права набувають особливого значення, оскільки спрямовані на підтримання стабільності правопорядку та забезпечення ефективної реалізації права.

Юридичну аналогію М.В. Цвік характеризував як операцію, відмінну від тлумачення, оскільки вона спрямована не на з'ясування змісту вже наявних у праві норм, а на формування норми, якої у праві ще немає, хоча вона вибудовується за зразком чинних приписів – тобто за аналогією з ними [7, с. 85]. Відтак у межах тлумачення встановлюється зміст правових норм, зафіксованих законо-

давцем у процесі правотворчості, і правозастосовний орган при цьому не виходить за межі відповідної норми.

Відмінність застосування закону за аналогією від розширювального тлумачення полягає в тому, що при розширювальному тлумаченні застосовують саме той закон, який охоплює розглядуваний випадок; натомість при застосуванні закону за аналогією використовується закон, що регламентує не конкретно цей випадок, а найбільш подібний до нього, оскільки відповідна ситуація взагалі не передбачена законом [8, с. 314]. За аналогії права, у свою чергу, не здійснюється виявлення змісту вже існуючої правової норми; навпаки, шляхом апеляції до принципів права законодавство доповнюється нормою, якої в ньому бракує. Тлумачення ж застосовується з метою розкриття змісту припису, що закріплені у законі.

С.К. Бостан наголошував, що за умов розширювального тлумачення дія норми поширюється на факти, які законодавець міг передбачити або й передбачав, однак не відобразив їх у тексті закону. Натомість при аналогії дія норми переноситься на випадки, яких законодавець не передбачав і не міг передбачити [9, с. 270]. Водночас слід ураховувати, що поряд з об'єктивними існують і суб'єктивні чинники виникнення прогалин: вони зумовлюються недосконалим вираженням волі законодавця, коли останній міг передбачити потребу у правовому регулюванні певних суспільних відносин, проте через некомпетентність або недбалість допустив ухвалення закону з прогалиною. За таких умов критерій «можливості передбачення» законодавцем певних фактів у сфері правового регулювання не забезпечує чіткого розмежування тлумачення й аналогії. Відтак розмежувальним критерієм виступає насамперед те, що при тлумаченні права реальна воля законодавця встановлюється, але не зазнає змін, тоді як при аналогії така воля доповнюється [10; 11].

С.В. Завальнюк визначає аналогію як такий умовивід, який надає можливість застосувати відому юридичну норму до правовідношення, у якому один або кілька елементів відсутні чи відрізняються порівняно з конструкцією,

вираженою у відповідній нормі [11, с. 12–24]. У межах цього підходу сутність аналогії розкривається через специфіку розумової діяльності, необхідної для подолання прогалин у законі. При цьому правовою підставою для ухвалення рішення за аналогією закону виступає зміст виявленої норми, який і використовується у процесі правозастосування.

О.В. Колотова визначала аналогію в праві як логічний висновок щодо наявності у конкретній (одиночній) обставини певної ознаки, який ґрунтується на її подібності до іншої обставини, котрій така ознака вже притаманна [12, с. 55]. У свою чергу, А.В. Коструба розглядає аналогію як інструмент подолання прогалин у сфері суспільних відносин, що потребують правового регулювання [13, с. 185].

Інший підхід до розуміння змісту аналогії у праві полягає в її кваліфікації як різновиду так званої «судової правотворчості». Відповідну концептуальну позицію свого часу обґрунтували В.А. Кройтор. На їхню думку, застосування «аналогії» закону (а тим більше – аналогії права) фактично означає здійснення правотворчого акта, суб'єктом якого виступає правозастосовний орган, оскільки прогалина в законі усувається не шляхом підведення неврегульованої ситуації під уже наявну подібну норму, а через формування судом – за зразком такої норми – іншого правила поведінки, яке й стає підставою для ухвалення рішення [14].

Ідею судової правотворчості в процесі застосування права визнавав і теоретично аргументував К.В. Легких. Він підкреслював, що статус суду як єдиного державного органу, уповноваженого здійснювати правосуддя, сам по собі не зумовлює зведення його діяльності виключно до механічного застосування закону. Навпаки, саме завдання відправлення правосуддя передбачає можливість заповнення прогалин за відсутності відповідного закону, а також доцільність судового контролю за законністю нормативних та інших актів управління. Водночас судові акти не можуть замінювати законодавство або суперечити йому [15]. При цьому, коли прогалини в нормативному регулюванні певних відносин усуваються судом тривало й масштабно, таке усунення, по суті, у «чистому вигляді»

призводить до формування нової юридичної норми [16; 17].

Зазначену інтерпретацію В.М. Орзіх заперечує, який наголошує, що аналогія є способом подолання прогалин не стільки в законі, скільки в «колі фактів», тобто у сфері суспільних відносин, які підлягають правовому регулюванню. Відповідно, аналогія, на його переконання, має правозастосовний характер і не може розглядатися як правотворчий процес [18].

На нашу думку, застосування аналогії не може бути ототожнене з правотворчістю. Право за своєю природою є нормативним явищем, а отже, правотворчість полягає у створенні правових норм, які мають чітко визначені в межах конкретної правової системи форми офіційної фіксації. У вітчизняній правовій системі таким способом є виключно ухвалення нормативно-правових актів. Інших форм формалізації правових норм законодавство України не передбачає. При цьому для нормативно-правових актів встановлено ієрархію, відповідно до якої норми Конституції України мають найвищу юридичну силу, норми законів повинні відповідати Конституції України, а норми підзаконних нормативно-правових актів – не суперечити ані Конституції, ані законам України.

Таким чином, до основних сутнісних ознак аналогії у праві слід віднести те, що вона є логічним прийомом умовиводу, який полягає у поширенні юридичних норм і принципів права на суспільні відносини, що не врегульовані законом. Вирішальними умовами такого умовиводу виступають, по-перше, наявність подібності істотних ознак між відносинами, врегульованими правом, і тими, щодо яких існує прогалина, та, по-друге, неістотний характер відмінностей між ними.

Водночас доцільно звернути увагу і на сферу застосування аналогії у праві, яка на практиці виявляється дещо вужчою, ніж це зазвичай декларується в теорії права. На наш погляд, легітимне використання аналогії можливе лише в межах одного виду державної правової діяльності – здійснення судочинства. Незалежно від підходів теоретиків, реальними суб'єктами практичного застосування аналогії у правозастосовній діяльності є виключно судді.

Це зумовлюється положеннями статті 19 Конституції України [19], відповідно до яких органи державної влади, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України. Отже, застосування аналогії у правозастосовній діяльності можливе лише за наявності прямого законодавчого уповноваження. Такі повноваження закріплено виключно у Цивільному процесуальному кодексі України (ЦПК України) [20] та Кодексі адміністративного судочинства України (КАС України) [21].

Висновки. Проведений аналіз засвідчує, що аналогія в праві має складну міждисциплінарну природу, поєднуючи логічний механізм умовиводу з юридико-технічними засобами забезпечення повноти правового регулювання. У методологічному вимірі аналогія постає як спосіб перенесення нормативного змісту на суспільні відносини, які не охоплені прямою законодавчою регламентацією, за умови наявності істотної подібності відповідних ознак та неістотності відмінностей між порівнюваними правовими ситуаціями. Водночас, з огляду на імовірнісний характер умовиводу за аналогією, її застосування потребує підвищених вимог до обґрунтування та аргументації, аби уникнути довільності правозастосовних рішень.

У теоретико-правовій доктрині аналогія традиційно осмислюється крізь призму двох базових форм – аналогії закону (*analogia legis*) та аналогії права (*analogia juris*), які здебільшого розглядаються як засоби подолання прогалин у праві. Разом із тим наявність альтернативних підходів, зокрема трактування аналогії як прояву судової правотворчості, зумовлює необхідність чіткого розмежування аналогії з розширювальним тлумаченням та визначення меж судової дискреції. Ключовим критерієм такого розмежування виступає спрямованість діяльності: тлумачення вста-

новлює зміст уже існуючої норми і не виходить за її межі, натомість аналогія передбачає застосування норми чи принципів до випадку, який законом прямо не врегульований.

У контексті вітчизняної правової системи, де провідним джерелом права є нормативно-правовий акт, застосування аналогії не може бути ототожнене з правотворчістю, оскільки створення правових норм передбачає спеціально визначені форми їх офіційної формалізації та дотримання ієрархії актів. Відтак аналогія має розглядатися як інструмент правозастосування, спрямований на забезпечення реалізації права та стабільності правопорядку, а не як механізм нормативного «творення» поза межами законодавчого процесу.

Окремої уваги потребує і питання сфери допустимого застосування аналогії в Україні. Враховуючи імператив статті 19 Конституції України, застосування аналогії є легітимним лише за наявності прямого законодавчого уповноваження. Як наслідок, фактичним суб'єктом застосування аналогії у правозастосовній діяльності виступає суд, а відповідні нормативні підстави закріплено, зокрема, у ЦПК України та КАС України, що, своєю чергою, актуалізує потребу у виробленні єдиних підходів судової аргументації при застосуванні аналогії та забезпеченні належних гарантій від підміни подолання прогалин довільним «конструюванням» правил поведінки.

Отже, методологічні та теоретичні засади розуміння природи аналогії в праві дають підстави розглядати її як необхідний і водночас обмежений інструмент юридичного мислення та правозастосування. Подальша наукова розробка проблеми має бути спрямована на уточнення доктринальних критеріїв відмежування аналогії від тлумачення, визначення меж і стандартів її застосування, а також на формування узгоджених підходів, здатних забезпечити єдність судової практики та відповідність аналогії принципам законності й верховенства права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Тофтул М. Г. Логіка. К., 1999. 370 с.
2. Хоменко І. В. Основи логіки. К., 1996. 399 с.
3. Хоменко І. В. Що таке логіка. Барви творчості. К., 1995. С. 83-95.
4. Britannica. Anglo-Saxon law. British Encyclopedia. 2019. URL: <https://www.britannica.com/topic/Anglo-Saxon-law>

5. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США; пер. з англ. К. : Україна, 1999. 554 с.
6. Новий тлумачний словник укр. мови : 42 000 слів : у 4 т. / уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко. К. : Аконіт, 1998. Т. 2. 911 с.
7. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
8. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваїте, 2015. 392 с.
9. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
10. Тильчик В.В. Поняття адміністративно-правового механізму розв'язання податкових спорів та його ознаки. *Право та управління*. 2012. № 1. С. 560–572.
11. Легеза Ю. О. Система дисциплінарних стягнень як гарантія забезпечення службово-трудової дисципліни. *Право України*. 2023. № 12. С. 29–39
12. Завальнюк С.В. Аналогія закону та аналогія права як доктринальні інструменти подолання прогалин у цивільному законодавстві. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/56.pdf>
13. Колотова О.В. Відмежування прогалин у праві від суміжних правових явищ. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 55–59.
14. Коструба А.В. Аналогія права та закону як фактична фікція і спосіб «оздоровлення» механізму правоприпинення. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 185–189.
15. Кройтор В.А. Усунення прогалин у цивільному праві за допомогою аналогії права, аналогії закону та міжгалузевої аналогії. *Форум права*. 2016. № 3. С. 159–166.
16. Легких К.В. Прогалини у праві: позитивний підхід та концепція природного права. *Нове українське право*. 2025. Вип. 1. С. 42–46
17. Матат Ю.І. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в правозастосовній діяльності: монографія. Х.: Право, 2015. 176 с.
18. Орзіх В.М. Поняття аналогії закону й аналогії права в цивільному праві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2019. Вип. 54. С. 83–86.
19. Конституція України від 28.06.1996. *Урядовий кур'єр*. 1996. № 129–130. Ст. 19.
20. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492
21. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36. Ст. 446.

Дата першого надходження статті до видання: 13.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.04.2026